

แอ๊ดसान

Leiolepis reevesii rubritaeniata (Gray, 1831)

Northeastern butterfly lizard

แย้อีสาน – *Leiolepis reevesii rubritaeniata* (Gray, 1831)

ลักษณะ มีขนาดตัวเล็ก (จากปลายปากถึงรูกัน 15 มิลลิเมตร และหางยาว 25 มิลลิเมตร) ลำตัวแบน หัวโตและแบน ส่วนหัวกว้างกว่าลำคอเล็กน้อย หางยาวกว่าความยาวของลำตัวและส่วนต้นของหางใหญ่มาก ผิวหนังลำตัวมีเกล็ดปกคลุม เกล็ดบนหัวเล็ก เกล็ดบนหลังมีลักษณะแตกต่างกัน อาจเป็นเกล็ดเล็ก หรือเป็นตุ่ม หรือเป็นรูปหลายเหลี่ยม และมีลักษณะการเรียงตัวของเกล็ดเป็นแถวพาดขวางลำตัว เกล็ดด้านท้องใหญ่และซ้อนเหลื่อมกัน เกล็ดบนหางเล็กแต่เกล็ดใต้หางใหญ่และเป็นสัน มีรอยพับของผิวหนังที่ด้านข้างลำคอ

ลำตัวสีน้ำตาลเทาหรือสีน้ำตาลเข้ม ด้านท้ายของหัว บนหลัง และด้านบนของขาหน้าและขาหลังมีจุดกลมสีขาวใหญ่สีขาวขอบดำกระจายหนาแน่นและสม่ำเสมอ จุดกลมสีขาวที่ขอบด้านข้างและทางส่วนท้ายลำตัวของแย้บางตัวอยู่ชิดกันหรือบางจุดเชื่อมต่อกันเป็นแถบสีขาว ด้านบนของหางสีเทาและมีจุดกลมเล็กสีขาวกระจาย ด้านข้างลำตัวของเพศผู้มีแถบสีส้มกับดำพาดขวางสลับกันซึ่งมีเฉพาะครึ่งทางด้านหน้า ส่วนครึ่งทางด้านท้ายเป็นสีส้ม ด้านท้องและคางสีเทา ใต้หางสีขาว

ขาหน้าและขาหลังค่อนข้างยาว เมื่อจับขาหลังแนบกับลำตัวไปทางด้านหน้า ส่วนปลายนิ้วตีนอยู่ในตำแหน่งแผ่นเยื่อแก้วหู นิ้วตีนเรียวยาวและส่วนปลายนิ้วตีนทุกนิ้วมีเล็บ

การแพร่กระจาย จีน เวียดนาม กัมพูชา ในประเทศไทยพบเฉพาะภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ในพื้นที่สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกกราชพบในป่าเต็งรัง

พื้นที่อาศัย พื้นที่เปิดโล่งของป่าเต็งรัง ซึ่งส่วนมากเป็นพื้นที่ของแนวกันไฟ

นิสัย ชูดโพรงอาศัยอยู่ใต้ดิน ช่องเปิดของโพรงมี 2 ช่อง โดยช่องที่ใช้เป็นทางเข้า-ออกเป็นประจำอยู่ในที่เปิดโล่งและเป็นช่องเปิดตลอดเวลา (ของเพศเมียเป็นช่องกลม และของเพศผู้เป็นช่องรีหรือแบน) ส่วนช่องเปิดอีกช่องอยู่ในพุ่มไม้หรือบริเวณกอหญ้าและมีชูดินปิดไว้ ซึ่งช่องที่ใช้หลบหนีออกจากโพรงเมื่อถูกรบกวนหรือเมื่อมีภัย (รูดูกิน) กินแมลงที่อยู่บนพื้นดินและที่เกาะอยู่บนพรรณพืช โดยใช้การกระโดดขึ้นไปจับแมลง ระหว่างที่หากินอยู่บนพื้นดินและถูกรบกวนจะวิ่งหลบหนีเข้าโพรงของตัวเองอย่างรวดเร็ว หรือบางครั้งเมื่อจวนตัวและไม่สามารถวิ่งไปถึงโพรงของตัวเองได้ จะวิ่งหนีเข้าโพรงที่อยู่ใกล้ที่สุดหรือวิ่งเข้าไปหลบใต้ขอนไม้ มีนิสัยวิ่งหนีระยะหนึ่งแล้วหยุดพร้อมกับยกหัวขึ้นเล็กน้อย (มักเข้าใจกันว่า หยุดวิ่งเพื่อมองว่า สัตว์ล่าเหยื่อหรือสิ่งรบกวนยังติดตามมาหรือไม่ แต่ความจริงแล้ว กล้ามเนื้อที่ใช้ควบคุมระบบหายใจกับที่ใช้ควบคุมการเคลื่อนที่เกือบจะเป็นชุดเดียวกัน ซึ่งในช่วงที่วิ่งหนีจึงไม่สามารถหายใจได้และไม่มีออกซิเจนไปใช้เพื่อการทำงานของกล้ามเนื้อ จึงต้องหยุดวิ่งเพื่อหายใจ ซึ่งเป็นลักษณะเดียวกับจิ้งจก ตุ๊กแก กิ้งก่า

จังหวัด ตะกวด) ช่วงระหว่างเดือนธันวาคม-มีนาคมจะหลบเข้าไปอยู่ในโพรงอาศัยตลอดเวลา และใช้ขุดดินปิดปากโพรง (ชาวบ้านเรียก แต้จำศีล) และออกจากโพรงเดือนเมษายน

สถานภาพ ไม่ได้เป็นสัตว์ป่าคุ้มครองตามพระราชบัญญัติสงวนและคุ้มครองสัตว์ป่า พ.ศ. 2535 สำหรับสถานภาพเพื่อการอนุรักษ์ เป็นสัตว์ป่าใกล้ถูกคุกคามตามเกณฑ์ของ Office of Natural Resources and Environmental Policy and Planning (2005) แต่ไม่มีสถานภาพเพื่อการอนุรักษ์ตามเกณฑ์ของ IUCN (2008) ในพื้นที่สถานีวิจัยสิ่งแวดล้อมสะแกราชพบได้บ่อยครั้ง โดยเฉพาะตามแนวเส้นทางของแนวกันไฟ 4